

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Ssk/26/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1018200899
Dátum vydania rozhodnutia: 29. 01. 2025
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Michal Novotný
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2025:1018200899.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom zo sudcov: Michal Novotný (sudca spravodajca) ako predseda senátu, JUDr. Jana Martinčeková ako členka senátu a JUDr. Martin Tiso ako člen senátu vo veci žalobcu: O. R. J., F. XX. F. XXXX, D. XXX, zastúpeného: JUDr. Marián Ďurina, advokát, Sibírska 4, Bratislava, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8 a 10, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia z 30. mája 2018, č. XXX XXX XXXX X, o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Správneho súdu v Bratislave č. k. BA-6Sa/55/2018-177 z 8. februára 2024 takto

rozhodol:

- I. Kasačná sťažnosť sa zamietá.
- II. Žalobcovi sa priznáva voči žalovanej nárok na náhradu 100 % trov kasačného konania.

odôvodnenie:

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z administratívneho spisu žalovanej vyplýva, že žalobca bol od 1. septembra 1962 žiakom Vojenskej školy Jana Žižku v Bratislave, od 1. júna 1964 do 31. mája 1966 vykonal základnú vojenskú službu a od 1. júna 1966 do 31. júla 1968 ďalšiu službu v ozbrojených silách. Od 1. augusta 1968 do 31. mája 1994 bol vojakom z povolania so zaradením do I. kategórie funkcií do 10. októbra 1989, od 3. októbra 1990 do 6. októbra 1991 a od 1. novembra 1992 do 31. mája 1994, inak bol zaradený do II. kategórie funkcií. Po skončení služobného pomeru bol až do januára 2001 zamestnancom ministerstva vnútra a od 10. júla 2003 do 31. decembra 2011 zamestnancom obvodného úradu. Počas týchto období bol u žalovanej prihlásený na dôchodkové poistenie. Medzi januárom 2001 a júlom 2003 bol vedený v evidencii nezamestnaných.

2. Orgán sociálneho zabezpečenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky rozhodnutím z 25. augusta 1994 žalobcovi s účinnosťou od 1. júna 1994 priznal výsluhový príspevok podľa § 33 ods. 1 písm. c) zákona č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v sume 4.350 býv. Sk mesačne. Podľa odôvodnenia tohto rozhodnutia sa výsluhový príspevok priznal „s prihladením na dĺžku započítanej doby služby, ktoré je 28 rokov“. Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia, ktorý prevzal výplatu tohto príspevku transformovaného na výsluhový dôchodok, neskôr potvrdil, že na tento nárok boli zhodnotené obdobia služby od 27. novembra 1965 do 31. mája 1994. Žalovaná rozhodnutím z 24. januára 2012 priznala žalobcovi od 1. januára 2012 starobný dôchodok v sume 343,10 € mesačne, keďže 27. novembra 2009 dosiahol dôchodkový vek. Pri jeho výpočte vyšla z toho, že žalobca za roky 1962 až 1964 a od roku 1994 do r. 2008 získal 16 rokov a 112 dní dôchodkového poistenia a priemerný osobný mzdový bod (po úprave) 1,6479. Okrem toho získal ďalšie obdobia dôchodkového poistenia po dosiahnutí dôchodkového veku.

3. Dňa 17. decembra 2013 žalobca požiadal žalovanú o prepočítanie jeho starobného dôchodku tri roky späť. Nato žalovaná rozhodnutím zo 4. júna 2014 s účinnosťou od 4. júla 2014 znížila jeho starobný dôchodok na 306,10 €. V odôvodnení uviedla, že žalobca vykonával službu vojaka z povolania

viac než 20 rokov v I. kategórii funkcií, čo znamenalo, že podľa zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení mu mal nárok na starobný dôchodok vzniknúť dosiahnutím veku 55 rokov. Tieto nároky sa mu zachovali aj po 31. decembri 2003 v zmysle § 274 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Pretože tento vek dosiahol ešte k 27. novembru 2002, vznikol mu nárok na starobný dôchodok ešte podľa cit. zákona č. 100/1988 Zb. a keďže po tomto dátume nepretržite nepracoval, podľa § 259 zákona č. 461/2003 Z. z. sa mu výška tohto dôchodku mala určiť podľa zákona č. 100/1988 Zb. Po zohľadnení priemerných zárobkov za roky 1996 až 2000 upravených v zmysle § 293k zákona č. 461/2003 Z. z. a zvýšení za doby výkonu služby v I. a II. kategórie funkcií v zmysle § 22 cit. zák. žalovaná ustálila sumu jeho starobného dôchodku na 159,453 €. Túto sumu ďalej zvýšila podľa zákonov č. 306/2002 Z. z. a 222/2003 Z. z. a podľa § 82 zákona č. 461/2003 Z. z. k 17. decembru 2010 až na sumu 757,10 €. Následne takto vypočítaný starobný dôchodok s použitím čl. 33 ods. 2 Dohovoru o invalidných, starobných a pozostalostných dávkach (č. 128), vyhláseného pod č. 416/1991 Zb., znížila o pomer doby výkonu vojenskej služby k celkovej dobe zamestnania (vrátane tejto služby). K 17. decembru 2010, odkedy starobný dôchodok prepočítavala, určila dĺžku týchto období na 28, resp. 42,3348 roka. Takto zistenú sumu 256,50 € potom ďalej valorizovala na 306,10 €. Neskorším rozhodnutím z 30. júna 2014 žalovaná odstránila niektoré chyby skoršieho rozhodnutia.

4. Proti týmto rozhodnutiam podal žalobca opravný prostriedok. Počas konania o ňom žalovaná vydala štyri nové rozhodnutia z 21. novembra 2014, ktorými zmenila pôvodné rozhodnutie zo 4. júna 2014 a ktoré sú všetky označené rodným číslom žalobcu s pripojenou rímskou číslicou. V záujme prehľadnosti ich bude kasačný súd v ďalšom texte označovať vždy len ňou. Rozhodnutím č. I žalovaná od 17. decembra 2010 priznala žalobcovi starobný dôchodok 264,40 €, ktorý od 1. januára 2011 valorizovala na 269,20 €. Na odôvodnenie zopakovala výpočet z rozhodnutia zo 4. júna 2014 s tým, že sumu 256,50 € zistenú ako pomernú časť po vylúčení doby služby valorizovala podľa § 82 zákona č. 461/2003 Z. z. najskôr od 17. decembra 2010, potom od 1. januára 2011. Rozhodnutím č. II potom túto sumu zvýšila na 286,20 € od 1. januára 2012, na 297,30 € od 1. januára 2013 a na 306,10 € od 1. januára 2014, pretože okrem valorizácie zohľadnila aj ďalšie obdobia dôchodkového poistenia získané po 17. decembri 2010. Rozhodnutím č. III žalovaná zrušila svoje rozhodnutie z 30. júna 2014 a rozhodnutím č. IV znížila od 4. augusta 2014 žalobcov starobný dôchodok na 306,10 €. Následne ďalším rozhodnutím zo 4. decembra 2014 zvýšila od 1. januára 2015 starobný dôchodok na 311,30 € a rozhodnutím z 11. marca 2015 znova znížila starobný dôchodok od 4. augusta 2014 na 306,10 €. Krajský súd v Bratislave však rozsudkom č. k. 5 Sd 139/2014-115 z 25. októbra 2017 zrušil rozhodnutia zo 4. júna 2014, rozhodnutia č. I, II a IV z 21. novembra 2014, rozhodnutie zo 4. decembra 2014 a rozhodnutie z 11. marca 2015 a vytkol žalovanej nedostatočné odôvodnenie týchto rozhodnutí.

5. Po vrátení veci ústredie žalovanej rozhodnutím z 12. februára 2018 jednak od 17. decembra 2010 priznalo žalobcovi starobný dôchodok 264,40 €, ktorý zvýšilo od 1. januára 2011 na 269,20 €, od 1. januára 2012 na 286,10 €, od 1. januára 2013 na 297,30 €, od 1. januára 2014 na 306,10 €, od 1. januára 2015 na 311,30 €, od 1. januára 2016 na 313,20 €, od 1. januára 2017 na 321,40 € a od 1. januára 2018 na 329,80 €. Do odôvodnenia v podstate prevzalo odôvodnenie pôvodného rozhodnutia zo 4. júna 2014 a ďalších nadväzujúcich rozhodnutí (pozri vyššie, ods. 3 a 4 tohto rozsudku). Žalobca v odvolaní namietol predovšetkým to, že sa mu ako výkon funkcie I. kategórie nezapočítalo aj obdobie štúdia na vojenskej škole, ktoré tiež považoval za výkon vojenskej služby. Preto navrhol, aby žalovaná k režimu tohto štúdia vypočula svedkov. Generálny riaditeľ žalovanej tu preskúmaným rozhodnutím z 30. mája 2018 zamietol toto odvolanie. Do odôvodnenia v podstate prevzal odôvodnenie rozhodnutia ústredia z 12. februára 2018, s ktorým sa stotožnil. Osobitne zdôraznil, že krátenie teoretickej sumy starobného dôchodku vykonal v súlade s čl. 33 ods. 2 Dohovoru č. 128, ako ho vykladá judikatúra súdov. K námietke žalobcu dodal, že štúdiom v 1. a 2. ročníku vojenskej školy nie je službou v I. ani II. kategórii funkciu. Charakter tohto obdobia potvrdil Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia a žalovaná musí z tohto potvrdenia vychádzať.

6. Žalobca podal proti tomuto rozhodnutiu správnu žalobu, v ktorej opakovane svoje argumenty. Počas konania ústredie žalovanej ďalším rozhodnutím z 22. augusta 2018 vyslovilo, že žalobcovi od 1. januára 2018 ďalej patrí jeho starobný dôchodok. Správny súd tu napadnutým rozsudkom č. k. BA-6Sa/55/2018-177 podľa § 191 ods. 1 písm. c) a d) SSP zrušil preskúmané rozhodnutie a ďalším výrokom zastavil konanie o preskúmaní rozhodnutia z 22. augusta 2018. V odôvodnení konšatoval, že preskúmaným rozhodnutím sa realizoval skorší rozsudok krajského súdu a výpočet starobného dôchodku je správny. Žalobca podľa § 21 ods. 1 písm. c) zákona č. 100/1988 Zb. získal nárok na starobný dôchodok dovŕšením 55 rokov práve kvôli tomu, že získal 20 rokov služby v I. kategórii funkcií. Námietku nezohľadnenia obdobia štúdia na vojenskej škole tak správny súd nepovažoval za dôvodnú, k čomu odkázal na ustálenú judikatúru tunajšieho súdu. Podľa správneho súdu však žalovaná nebola

oprávnená znížiť žalobcov starobný dôchodok na základe § 112 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., pretože toto ustanovenie dovoľuje len dávku priznať alebo zvýšiť. Ak žalobcovi bol rozhodnutím z 24. januára 2012 priznaný starobný dôchodok v určitej výške, jeho zníženie odporuje zásade zachovania nárokov v sociálnom poistení. Takýto postup odporuje aj ústavnému príkazu obsiahnutému v čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a znamená, že žalobca bol na svojich nárokoch ukrátený len v dôsledku uplatnenia svojho práva. Podľa správneho súdu neprichádza do úvahy ani postup podľa § 112 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z., pretože žalobcovi bol v roku 2012 priznaný taký nárok, aký mu patril. Naopak, správny súd sa stotožnil s postupom žalovanej, ktorá nevypočula svedkov a nevykonala ústne pojednávanie, pretože nebolo nevyhnutné (§ 188 cit. zák.). Vytkol jej však, že sa vo svojom rozhodnutí nijako nevyrovnala s existenciou rozhodnutia z 24. januára 2012 a nereagovala na námietku, že mu bolo z priznaných nárokov strhnutých 1.772,70 €.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenia k nej

7. Včas podanou kasačnou sťažnosťou sa žalovaná domáha zrušenia tohto rozsudku a vrátenia veci na ďalšie konanie. Zopakovala, že žalobca dovŕšil dôchodkový vek ešte pred 1. januárom 2004, a preto podľa § 259 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. sa muselo o tomto nároku rozhodnúť podľa zákona č. 100/1988 Zb. Ak teda žalobca podal 17. decembra 2013 novú žiadosť, musela žalovaná o jeho nároku rozhodnúť podľa tohto zákona od 17. decembra 2010. Týmto rozhodnutím mu potom zanikol nárok na starobný dôchodok priznaný rozhodnutím z 24. januára 2012. Keďže novo zistená suma bola nižšia než suma priznaná týmto rozhodnutím, musela ju žalovaná znížiť; keďže sa tým zmenili podmienky výplaty dávok, zúčtovala sumy vyplatené za obdobie 1. januára 2012 do 3. augusta 2014 so sumami priznanými od 17. decembra 2010. Starobný dôchodok priznaný žalobcovi rozhodnutím z 24. januára 2012 mu nikdy nepatrilo, a preto jeho znížením nedošlo k zásahu do nadobudnutých práv. Nedošlo u neho ani k súbehu dvoch nárokov na dávku, aby mu žalovaná musela vyplácať len vyššiu z nich. Žalovaná musela vypočítať žalobcov starobný dôchodok podľa zákona č. 100/1988 Zb. s prihliadnutím na čl. 33 ods. 2 Dohovoru č. 128 a judikatúru vrcholných súdnych autorít.

8. Žalobca v mimoriadne obsiahlom (36stranovom) vyjadrení navrhol zamietnuť kasačnú sťažnosť. Na úvod namietol, že žalovaná nerešpektuje právny názor správneho súdu, pretože sa dôkladne nezaoberala vstupnými údajmi pre výpočet starobného dôchodku a nevykonala žalobcom žiadané dokazovanie. Aj podľa § 5, § 19 a § 23 ods. 2 SSP má dať súd účastníkom dostatočný priestor na konfrontáciu ich názorov. Žalovaná mala považovať štúdium žalobcu na vojenskej škole až do dosiahnutia 18. roku (1 187 dní) ako službu v I. kategórii funkcií; ak sa tým nezaoberala a nevykonávala dokazovanie, išlo o hrubú svojvôľu. Ministerstvo obrany nikdy nevydalo zoznam funkcií v I. a II. kategórii, ako to ustanovovali zákony o sociálnom zabezpečení. Porušoval sa čl. 24 ods. 2 Ústavy Československej socialistickej republiky (č. 100/1960 Zb.) o bezplatnom vzdelávaní. Žiakom sa vydávali rozkazy, zapisovali sa do knihy denných rozkazov, nastupovali na bojové rozdelenie, podliehali dozornej a strážnej službe. Na vojenskej škole bol od žiakov vynucovaný výkon služby, podliehali vojenským veliteľom so vzťahom nadriadenosti a podriadenosti, na rozdiel od civilných škôl. V priestoroch kasární dochádzalo k zneužívaniu a porušovaniu školských zákonov, žiaci sa museli zaviazat' k ďalšej vojenskej službe po skončení štúdia, boli zapojení do vojenských poplachov a cvičení. Žiaci vojenských gymnázií nepodliehali iným poriadkom než vojaci z povolania. Pri vstupe prechádzali títo žiaci lekárskou prehliadkou, ako na nijakej inej škole, pretože ich služba bola rizikovejšia ako práca v bani. Napriek tomu sú títo žiaci diskriminovaní v porovnaní napr. s banickými učňami. Vojenské školy boli založené rozkazmi ministra národnej obrany, nie zákonom, a nebola v nich žiadna civilná kontrola. Za svoju diskrimináciu má žalobca nárok na primerané finančné zadost'učinenie. Žalovaná sa odmieta zaoberať porušovaním Zákonníka práce č. 65/1965 Zb., ako aj porušovaním žiadosti o štúdium na vojenské školy. V rozpore s vojenskými predpismi žiaci vojenských škôl narábali s ostrou muníciou, podliehali trestným zákonom ako vojaci. Na záver žalobca zdôraznil, že ľudské práva sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremiľateľné a nezrušiteľné; takým právom je aj právo nebyť podrobený nútenej práci, ktoré zaručujú aj ďalšie medzinárodné dokumenty.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

9. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP), preskúmal napadnutý rozsudok vo výroku o zrušení preskúmaného rozhodnutia a o trovách konania, ktorých sa kasačná sťažnosť podľa svojho obsahu dotýkala (§ 453 ods. 1 v spojení s § 55 ods. 3 SSP), a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP).

10. Kasačný súd nestotožňuje s názorom správneho súdu, že žalovaná nebola oprávnená rozhodnúť o znížení už raz priznaného starobného dôchodku. Podľa § 109 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.,

totiž nárok na (okrem iného) dôchodkovú dávku vzniká splnením podmienok ustanovených zákonom, teda priamo na základe zákona, a rozhodnutie žalovanej o jej výplate tento nárok len deklaruje. Zo znenia ustanovenia § 112 ods. 3 cit. zák., na ktoré odkazoval aj správny súd, však celkom zreteľne plynie, že dávka sa zníži, ak sa zistí, že sa priznala vo vyššej sume ako patrí. Na základe tohto ustanovenia (a § 112 ods. 1 cit. zák.) tak v dávkových veciach absentuje prekážka rei iudicatae, resp. rei administratae. Uvedené ustanovenia nevylučujú (ba dokonca celkom jasne predpokladajú) vydanie nového rozhodnutia, ak sa zistí, že sa dávka priznala nesprávne. Takéto rozhodnutie pritom nie je viazané na predloženie nových dôkazov zo strany žiadateľa (porov. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sk 12/2019). Nesprávnym priznaním dávky je aj stav, že rozhodnutie žalovanej ju priznalo v inej sume než na akú vznikol nárok podľa podmienok ustanovených zákonom č. 461/2003 Z. z. Podľa § 184 ods. 3 tohto zákona takéto konanie možno začať kedykoľvek aj na podnet organizačnej zložky žalovanej, a preto nie je podstatné, či poistenec žiadal o jej priznanie či zvýšenie alebo nie.

11. Podľa § 453 ods. 2 SSP však kasačný súd nie je viazaný sťažnostnými bodmi, ak napadnuté rozhodnutie bolo vydané v konaní, v ktorom krajský súd nebol viazaný žalobnými bodmi. Prerokovaná vec je sociálnou vecou v zmysle § 199 ods. 1 písm. a) SSP a žalobcom je fyzická osoba, kvôli čomu správny súd podľa § 203 ods. 2 SSP nebol viazaný žalobnými dôvodmi. Vychádzajúc z cit. § 453 ods. 2 SSP tak ani kasačný súd nie je viazaný sťažnostnými bodmi v konaní o kasačnej sťažnosti. Účelom § 203 ods. 2 SSP však nie je chrániť záujmy žalovaného orgánu verejnej správy, ale záujmy žalobcu - fyzickej osoby. Preto ak kasačnú sťažnosť v takomto konaní podá žalovaný orgán verejnej správy, nemôže to viesť k tomu, že v kasačnom konaní bude kasačný súd vyhľadávať možné dôvody kasačnej sťažnosti, ktoré by boli na prospech tomuto orgánu. Naopak, ustanovenie § 453 ods. 2 SSP treba v tomto prípade vykladať tak, že kasačný súd je povinný prihliadať na také skutočnosti, ktoré by mohli byť žalobnými alebo sťažnostnými bodmi v prospech žalobcu - fyzickej osoby. Práve v prerokovanej veci pritom kasačný súd dospel k záveru, že takýto dôvod je daný.

12. Žalovaná najskôr priznala žalobcovi starobný dôchodok od 1. januára 2012, vychádzajúc z názoru, že nárok naň mu mohol vzniknúť až v roku 2009, kedy dovŕšil dôchodkový vek 62 rokov. Žalovaná tak v tomto rozhodnutí posudzovala podmienky podľa § 65 a nasl. zákona č. 461/2003 Z. z. Až podaná žiadosť o prepočítanie starobného dôchodku podanej 17. decembra 2013 a názory medzičasom vyslovené v judikatúre zrejme podnietili žalovanú k inému postupu. Podľa § 259 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. sa totiž v konaniach o nárokoch na dávku (okrem iného) dôchodkového zabezpečenia, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004 a o ktorých nebolo právoplatne rozhodnuté, postupuje zásadne podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003. Citované ustanovenie tak ukladá žalovanej vždy skúmať, či nárok na dávku nevznikol už podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003, teda v zásade podľa zákona č. 100/1988 Zb. Podľa § 94 ods. 1 uvedeného zákona totiž nárok na dávku vznikol bez ďalšieho priamo na základe zákona, a to dňom splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom, prípadne vykonávacími predpismi. Dávku tak bolo potrebné ustáliť a vypočítať ku dňu vzniku nároku na ňu, a to aj vtedy, ak sa o nej rozhodovalo s odstupom niekoľkých rokov. Pokiaľ na to neexistuje osobitná zákonná opora, nie je možné obsah nároku na dávku (teda predovšetkým konkrétnu sumu dávky) ustalať k inému okamihu než k okamihu, kedy na ňu vznikol nárok.

13. Podľa § 21 ods. 1 písm. a) a c) zákona č. 100/1988 Zb. v znení účinnom do 30. júna 2003 mal občan má nárok na starobný dôchodok, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol vek aspoň 55 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 15 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a) alebo najmenej 20 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až h). Žalovaná v zhode s judikatúrou (porov. rozsudky najvyššieho súdu sp. zn. 9 So 138/2011, judikát R 83/2013, sp. zn. 9 So 139/2012, judikát R 48/2015, a ďalšie nadväzujúce rozhodnutia), za obdobie zamestnania považovala aj dobu vojenskej služby a v zmysle § 14 ods. 4 cit. zák. službu zaradenú do I. kategórie funkcií hodnotila ako zamestnanie podľa § 14 ods. 2 písm. b) až h). Podľa skutkového stavu zisteného žalovanou žalobca vykonával službu v I. kategórii funkcií viac než 20 rokov. Táto služba sa hodnotila ako zamestnanie podľa § 14 ods. 2 písm. b) až h), čo v spojení s § 175 zákona č. 100/1988 Zb. znamenalo, že žalobca bol v takomto zamestnaní zamestnaný najmenej 20 rokov (a celkovo odpracoval viac než 25 rokov) a podľa § 21 ods. 1 písm. c) zákona č. 100/1988 Zb. mu vznikol nárok na starobný dôchodok 27. novembra 2002, kedy dosiahol vek 55 rokov. Týmto dňom podľa cit. § 94 zákona č. 100/1988 Zb. žalobca splnil podmienky ustanovené zákonom pre tento dôchodok a týmto dňom mu naň vznikol nárok, ktorý mala žalovaná vyčísliť k tomuto dňu. Pretože žalobca nebol nepretržite zamestnaný od tohto dňa k 1. januáru 2004 [obdobie nezamestnanosti sa mohlo hodnotiť len ako náhradná doba, porov. § 9 ods. 1 písm. d) zákona č. 100/1988 Zb.], nevzťahovala sa na neho výnimka podľa § 261 zákona č. 461/2003 Z. z. a jeho nárok sa aj naďalej musí posudzovať podľa zákona č. 100/1988 Zb.

14. Najvyšší súd v už v citovaných judikátoch R 83/2013 a R 48/2015 vyslovil, že ustanovenie čl. 33 ods. 2 Dohovoru č. 128 pripúšťa krátenie starobného dôchodku oprávnených osôb, ktorým vznikol nárok aj na výsluhový príspevok (ktorý sa neskôr považuje za výsluhový dôchodok); krátenie však možno vykonať len primerane k počtu rokov trvania služby. Tento rozmer aplikácie citovaného ustanovenia vo svojej judikatúre uznal aj Ústavný súd Slovenskej republiky (porov. uznesenie sp. zn. II. ÚS 389/2017). Rovnako rozhodovacia prax tunajšieho súdu prevzala tieto závery (porov. rozsudky sp. zn. 9 Sk 27/2020, 7 Sk 36/2020, 7 Sk 33/2020 alebo 7 Ssk 51/2022). To znamená, že pokiaľ poistenec získal aj dobu služby, aj dobu zamestnania vo všeobecnom systéme, žalovaná musí najskôr vypočítať tzv. teoretickú výšku starobného dôchodku aj so zohľadnením období služby, ktoré by inak nemali byť vôbec zohľadnené (§ 14 ods. 4 zákona č. 100/1988 Zb.). Rovnako musí tieto obdobia a hrubé zárobky, ktoré počas nich poistenec dosiahol, v súlade s § 12 a 22 cit. zák. zohľadniť pri výpočte priemerného mesačného zárobku a pri určení jeho výmery. Z takto zisteného teoretického starobného dôchodku musí potom žalovaná vypočítať samotný starobný dôchodok vo výške, ktorá pripadá pomerne na doby zamestnania s vylúčením doby služby a na ktorú má poistenec nárok zo systému sociálneho zabezpečenia.

15. V takýchto prípadoch tak nárokom na dávku, ktorý občanovi vznikol podľa § 94 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. splnením podmienok ustanovených zákonom, je nárok na starobný dôchodok vo výške, ktorá pomerne zodpovedá dobe zamestnania s vylúčením doby služby. Inak povedané, nárokom, ktorý vzniká, nie je nárok na „teoretickú výšku dôchodku“ so zohľadnením období služby a zárobkov občana za tieto obdobia, ale až nárok na už pomerne krátenú sumu, pretože táto suma predstavuje starobný dôchodok, na ktorý mal občan nárok zo systému sociálneho zabezpečenia. To znamená, že žalovaná je povinná vypočítať tento nárok (na starobný dôchodok) k tomu dňu, kedy vznikol, s použitím parametrov účinných k tomuto dňu (porov. obdobne už rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sk 9/2019, ale aj rozsudok tunajšieho súdu sp. zn. 7 Ssk 51/2022). V tu prerokúvanej veci tak žalovaná správne ustálila priemerný mesačný zárobok na 177,17 €, ako aj výmeru teoretického starobného dôchodku na 90 % z tohto zárobku, teda na 159,453 € mesačne. Zároveň správne žalobcovi objasnila, že ustanovenie § 22 ods. 3 zákona č. 100/1988 Zb. nedovoľovalo na účely zvyšovania tejto výmery zohľadňovať obdobia zamestnania pred 18. rokom veku. Preto nebolo možné dosiahnutú výmeru ďalej zvýšiť, ani keby sa služba na vojenskej škole považovala za výkon funkcií I. alebo II. kategórie (k tomu pozri ďalej).

16. Na takto ustálenú teoretickú výšku dôchodku mala žalovaná aplikovať postup podľa čl. 33 ods. 2 Dohovoru č. 128, a to podľa stavu ku dňu vzniku nároku na starobný dôchodok, teda k 27. novembru 2022. Žalovaná mala teda ustáliť celkovú dobu zamestnania žalobcu k tomuto dňu, ako aj celkovú dobu vojenskej služby, ktorá bola k tomuto dňu zhodnotená na výsluhový príspevok, a ich pomerom krátiť vypočítanú teoretickú sumu 159,453 €. Výsledok tohto krátenia potom musí predstavovať sumu starobného dôchodku, na ktorú žalobcovi vznikol nárok k 27. novembru 2022. V prerokúvanej veci žalovaná takto vypočítanú teoretickú sumu krátila o 28/42,3398-in. Z vyššie podaného výkladu je však zrejmé, že už menovateľ nemôže byť správny, pretože k 27. novembru 2002 žalobca ani s prihliadnutím na celú dobu štúdia na vojenskej škole (od 1. septembra 1962) mohol získať len niečo viac než 40 rokov zamestnania (a to ešte bol určitý čas nezamestnaný). Kasačný súd však v zhode so svojou judikatúrou (porov. rozsudok sp. zn. 7 Ssk 51/2022) pripomína, že pri určení pomeru krátenia na účely čl. 33 ods. 2 Dohovoru č. 128 je potrebné zohľadňovať aj doby zamestnania získané pred 18. rokom. Krátenie podľa tohto ustanovenia má totiž zodpovedať len pomeru doby služby k celkovej dobe zamestnania. Aj doba zamestnania pred 18. rokom sa vždy považovala za dobu zamestnania, ktorá sa započítavala pre určenie základnej výmery starobného dôchodku v zmysle § 22 ods. 1 cit. zák.; neprihliadalo sa na ňu len pri zvyšovaní tejto výmery v zmysle § 22 ods. 3 cit. zák. Pokiaľ by sa teda doba tohto zamestnania nezohľadňovala pri určení pomeru krátenia podľa čl. 33 ods. 2 Dohovoru č. 128, išlo by o väčšie krátenie než je pomer doby služby k celkovej dobe zamestnania.

17. Ako už bolo uvedené, nárok žalobcu na starobný dôchodok vznikol k 27. novembru 2002, a preto bolo treba k tomuto dňu ustáliť výšku tohto nároku (teda sumu starobného dôchodku, na ktorú žalobcovi vznikol nárok). Touto sumou nie je teoretická suma starobného dôchodku, ale až suma získaná krátením podľa čl. 33 ods. 2 Dohovoru č. 128. Takto určená suma predstavuje starobný dôchodok, na ktorý žalobcovi vznikol nárok podľa zákona č. 100/1988 Zb. k 27. novembru 2002. Pokiaľ teda citovaný zákon, zákon č. 306/2002 Z. z. alebo zákon č. 222/2003 Z. z. upravujú zvyšovanie „starobného dôchodku“, znamená to, že pri zvýšení sa vychádza z tej sumy, na akú občanovi skutočne vznikol nárok. V tu prerokúvanej veci to opäť znamená, že pre výpočet zvýšenia starobného dôchodku nie je možné zvyšovať „teoretickú výšku“ starobného dôchodku a tú následne krátiť podľa čl. 33 ods. 2 Dohovoru č. 128. Naopak, pri zvýšení je potrebné vychádzať zo sumy starobného dôchodku tak, na aký vznikol nárok k 27. novembru 2002 (po už vykonanom krátení). Ďalej bol žalobca zamestnaný od 10. júla 2003 do 31. decembra 2011, teda po vzniku nároku na starobný dôchodok. To podľa § 23 ods. 1 zákona č. 100/1988

Zb. v spojení s § 261 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z., resp. neskôr § 293l ods. 1 cit. zák. znamenalo ďalšie zvyšovanie starobného dôchodku. Postup žalovanej, ktorá zvýšenie podľa týchto ustanovení pripočítala k teoretickej sume starobného dôchodku, potom viedol k tomu, že aj tieto zvýšenia podliehali kráteniu podľa čl. 33 ods. 2 Dohovoru č. 128. Takéto krátenie sa však mohlo vykonať len k 27. novembru 2002 pri zisťovaní, na aký starobný dôchodok žalobcovi vznikol nárok. Na krátenie ďalších nárokov získaných zo samostatných dôb zamestnania po prvom vzniku nároku na starobný dôchodok však už nebol žiaden dôvod.

18. Žalobca vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti obsahlo polemizuje nad otázkou povahy štúdia na vojenských stredných školách, kvôli čomu žiada, aby sa aj obdobie 1. a 2. ročníka tohto štúdia považovalo za výkon služby v I. resp. II. kategórii funkcií. Nie je však vôbec zrejmé, čo by tým vlastne žalobca v prerokovanej veci získal. Ako už bolo uvedené, sama žalovaná celkom jasne vyšla z toho, že žalobca získal viac než 20 rokov služby v I. kategórii funkcií, čo u neho viedlo k skoršiemu vzniku nárokov na starobný dôchodok (vo veku 55 rokov). Podľa § 21 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. však bol vek 55 rokov u žalobcu (ako muža) vôbec najnižším vekom, v akom mu vôbec mohol vzniknúť nárok na starobný dôchodok, a tak by v tomto smere nič nezískal ani vtedy, keby sa ako doba služby v I. alebo II. kategórii funkcií hodnotili ešte ďalšie obdobia. Takisto by žalobca nič nezískal ani na výmere starobného dôchodku, pretože podľa už viackrát citovaného § 22 ods. 3 cit. zák. sa pri zvyšovaní výmery za obdobia zamestnania v I. resp. II. kategórii prihliadlo len na zamestnanie po dosiahnutí veku 18 rokov. Pretože tu sporné ročníky štúdia trvali v rokoch 1962 až 1964 a žalobca dosiahol 18 rokov až v roku 1965, nezískal by nič ani vtedy, ak by sa skutočne hodnotili ako doba služby v I. alebo II. kategórii funkcií. Konečne, na účely aplikácie čl. 33 ods. 2 Dohovoru č. 128 je v zmysle viackrát citovanej judikatúry možné vylúčiť len dobu služby zhodnotenú v systéme výsluhového zabezpečenia, resp. na výsluhový príspevok. Podľa zisteného skutkového stavu sa žalobcovi pre výsluhový príspevok zhodnotila až doba od 1. júna 1964 a nie skôr. Pretože obdobie do 30. mája 1964 sa žalobcovi na výsluhový príspevok nezhodnotilo, jeho vylúčenie zo zhodnotenia v systéme sociálneho zabezpečenia podľa citovanej judikatúry nie je možné, ani keby sa malo posúdiť ako doba služby v I. alebo II. kategórii.

19. Navyše sa tunajší súd vo svojej judikatúre už opakovane a podrobne zaoberal povahou štúdia na vojenských stredných školách (porov. napr. rozsudok sp. zn. 7 Ssk 71/2022 a nadväzujúci nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 71/2024 a v nich citovanú prejudikatúru). V čase, kedy žalobca študoval na vojenskej strednej škole, bolo jej postavenie upravené zákonom č. 186/1960 Zb. o sústave výchovy a vzdelávania (školský zákon). Podľa § 36 ods. 1 sa na vojenské školy, ktoré poskytujú stredné vzdelanie, vzťahovali primerane vymenované ustanovenia citovaného zákona, medzi nimi § 11 ods. 1 cit. zákona o strednej odbornej škole, ale napríklad aj § 21 ods. 2, ktorý dovoľoval zriadiť strednú odbornú školu ako internátnu školu, ktorá žiakom okrem vzdelávania poskytovala aj celodennú výchovnú a materiálnu starostlivosť (§ 21 ods. 1). Podľa § 36 ods. 2 cit. zákona bolo ministerstvo národnej obrany oprávnené ustanoviť podrobnosti o týchto školách. Povinnosť žiakov vojenských stredných škôl rešpektovať tieto predpisy sa nezakladala na ich vojenskej podriadenosti, ale rovnako ako u žiakov nevojenských stredných škôl na povinnosti rešpektovať zákon a jeho vykonávací predpisy. Obsah týchto predpisov bol prispôsobený predmetu a cieľu vzdelávania vo vojenskej strednej škole, to však nemenilo pomer žiaka tejto školy zo štandardného „školského“ na vojenský. Otázka, či v konkrétnych prípadoch dochádzalo pri výchove, vzdelávaní a výcviku k prípadným porušeniam týchto zásad, resp. k poverovaniu žiakov úlohami, ktoré sa k ich veku nehodili, na tento účel nie je podstatná.

IV. Záver

20. Hoci teda správny súd časť žalobných bodov nevyriešil celkom správne, nemení to nič na tom, že je tu iný dôvod nezákonnosti preskúmaného rozhodnutia a tým aj dôvod jeho zrušenia. Na základe všetkých uvedených úvah tak kasačný súd dospel k záveru, že kasačná sťažnosť žalovanej vo výsledku nie je dôvodná, a preto ju podľa § 461 SSP rozsudkom (§ 457 ods. 1 SSP) zamietol.

21. Žalovaná bude v ďalšom konaní vychádzať z právnych názorov vyjadrených v rozsudku správneho súdu len v tom rozsahu, v akom nie sú v rozpore s právnymi názormi vyjadrenými v tomto rozsudku. Aj kasačný súd sa však stotožňuje s názorom, že preskúmané rozhodnutie (spolu s rozhodnutím z 12. februára 2018) vytvára nie príliš zrozumiteľnú situáciu pre obdobia, za ktoré už bol žalobcovi priznaný starobný dôchodok rozhodnutím z 24. januára 2012. Ak totiž týmto rozhodnutím bolo od 1. januára 2012 priznaných 343,10 € a toto rozhodnutie nebolo doteraz zrušené alebo zmenené, nie je úplne zrejmé, prečo žalovaná tu preskúmanými rozhodnutiami od 1. januára 2012 „zvýšila“ žalobcov starobný dôchodok na sumu 286,10 €, ktorá je zjavne nižšia než pôvodne priznaných 343,10 €. Úlohou žalovanej tak bude okrem iného jasne oddeliť obdobia, za ktoré sa tu preskúmaným rozhodnutím dávka priznávala (teda obdobie od 17. decembra 2010 do 31. decembra 2011), od období, za ktoré je

stále právoplatne priznaná (od 1. januára 2012). Za obdobie od 1. januára 2012 bude úlohou žalovanej vo výroku nového rozhodnutia jasne vyjadriť, či sa dávka (oproti tej, ktorá bola priznaná rozhodnutím z 24. januára 2012) znižuje alebo zvyšuje, aby bolo zrejmé, či postupuje podľa § 112 ods. 1 alebo § 112 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z.

22. Žalobcovi, ktorý mal v kasačnom konaní úspech, kasačný súd podľa § 467 ods. 1 v spojení s § 167 ods. 1 SSP priznal náhradu trov konania proti neúspešnej žalovanej.

23. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 3 : 0 (jednomyseľne).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.